

Les indústries domèstiques

La feina del camp dona origen a una multitud molt variada d'indústries, bassades en la transformació i conserva dels productes recollits. Desde els molins, els forns etc. fins a la preparació de les fruites en conserva, tenim una immensa escala de petites i grans indústries, a vegades recloses dins la llar, a vegades disposant de grossos capitals i moguent interessos formidables. Aquesta elasticitat industrial dels productes de la terra es ben coneguda: desde la madona camperola que pasta i cou el pa per la setmana, fins a les panificadores de les grans capitals que han de pagar milions de pessetes de jornals i sostenir maquinaries que costen igualment milions per fer una cosa que sembla tan sençila com el pa, tenim tots els graons imaginables de transformació del forment. Aquestes indústries estan molt lluny, a casa nostra, de trobar-se a l'alçada que podríem esperar. Feim una quantitat important de figues seques, per exemple, però d'una manera rudimentària, sense assolir la bondat de les que sequen altres contrades que contenen en manco figuerals que noltros. Exportam respectables quantitats de ametlles, però d'Artà no s'usen aquestes lates, tan ben presentades de ametlles torrades, que són delícia dels gourmets dels grans centres urbans. Empotam una quantitat de tomàtucs que apenes cobreix el consum de la vila, però mai amb la forma que li podríem donar sortida. Record que visitant una fabrica a Piacenza, Italia, em va sorprendre l'arribada de gran nombre de vagons de llavors de tomàtiga, de les quals n'extreien oli i feien tortelles pel bestiar. Aquests vagons representaven una quantitat de metres cúbics de salsa de tomàtiga que asusta, i represen-

taven també no sols tenir un producte bò i apreciat a totes les cuines del món, sino el màxim aprofitament de la tomàtiga ja que fins la llavor adquiria valor. Les matances es fan dins les cases, i gracies al regim de festiva fraternitat qu' impera al obrar els porcs grassos no surten excessivament cares, que si s'haguessin de pagar els jornals pot ser foren un mal negoci; en canvi, en les grans fabricques que maten centenars de porcs cada dia són una industria ben sanetjada. Les indústries derivades de la llet, fora dels formatges, són desconegudes i encare l'obtenció dels formatges es molt possible millorar la. La llana es exportada en brut. La carbonització dels nostres boscos es de lo més primitiu qu'es coneix, amb la pèrdua, conseguint de tots els derivats de la destilació de la fusta. L'aprofitament de les resines dels nostres pinars es nul·la. Així podríem seguir, però sols vo'em fer veure que aquestes indústries que tenim en estat rudimentari es poden descabdellar, gracies a la seva elasticitat sense esmerçar grans capitals, ja que es pot limitar la producció segons el capital disponible. No socceïx així, amb altres productes, com per exemple l'oli. Els immensos olivars del nostre terme, poden duplicar o triplicar el seu rendiment, però aquí ja fan falta capitals grossos si s'han de racionalitzar amb profit les tafones i refineries. La concentració és necessaria per tal d'obtenir olis bons i que puguen competir victoriosament amb els tarraconins, andalusos i italians. No hem de pensar que cada possessió pugui tenir la seva refineria. Però, això ja presenta una branca industrial que no cap sota l'epigrafi del present article. Ara no'ns proposam més que

tractar de les indústries casolanes.

Dels nostres dies es una industria que promet molt. Es la dels brodat a ma. Es una de les coses mes encertades fetes aquí per aprofitar la bondat de la ma de obra a que feim referencia en l'article anterior. Moralment contribueix a aixecar i afinar el gust de les nostrés atletes, ja per si dotades d'admirable finor patricia. La dona acostumada desde la seva infancia a la delicadesa de les randes i brodat, destinada a treballar per assolir una perfecció delicada ha de contribuir per força a desterrar la grolleria que sol acompanyar a l'ignorancia qu' impera en les nostres pagesias. La llatra, passa avui per una crisi, que probablement resistirà.

Però encare hi ha una industria que no és derivada de la terra, però que la mos dona la terra nostra per escreix. Es el turisme. La bellesa del nostre recó de mon, la dolçesa del nostre clima, ens du de tant en tant, alguna anglesa o alguna americana extraviada. Aquests turistes qu' ens visiten són simplement l'anunci de la multitud qu'els podria seguir si tinguéssim les coses a punt. Per dissort, ni els nostres camins, ni les nostres comunicacions, ni les nostres fondes estan a punt per rebre una elite estrangera. El mal es generat de tota l'illa. Aquí els ofrenam una sencilla cortesia que els encanta i captiva, però que no es suficient. Els nostres ajuntaments han fet una tasca que mai serà prou alabada, de traçar i construir nous camins qu' ens acostin a tots els bells recons del nostre terme, però la seva conservació no es pariona del entusiasme amb que es feren. Els tranvies, cap a Capdepera, passant per La Torre o cap a la Colonia podrien ser una solució. Però, fora de això, que hem d'esperar que siga realitat en una época més remota, hauríem de po-

Estant pròxima l'entrada en el XIII any de la publicació de LLEVANT, la Redacció d'aquest periòdic, se complau amb oferir se una vegada més an el poble d'Artà i an els seus amigs i llegidors de fora donant los al mateix temps, els molts anys.

sar les nostres fondes en conllicions; no sols les de dins la vila, sino les que hi caben damunt les nostres muntanyes i arran platjes. Hotels sencills, però amb tot el confort que necessita avui un homo modern. Hem de pensar que no tot el qui viatja per plei es milionari. Sovint es un homo qu es guanya la vida amb un treball diari, però que al fruir de les seves vacances necessita procurar-se el mínimu de comoditats que te a ca-seva. Un ciutadà de Londres, per exemple, pot ser persona de posició humil, empleat o cosa així, però hauria de poder trobar a Artá, amb pocs diners, una cambra endressada, amb banyera, amb aigua calenta, amb tots aquells perfeccionaments higiénics que avui son indispensables a tothom. No parlem del menjar, perque per sort la netedat de les nostres pàgeses fa que casi sempre sia bò. Pensem que hi ha païssos sencers que viven principalment del turisme. La millonada qu'entra per aquest concepte a Suïssa es ben coneguda de tothom. Naturalment això necessita per demunt de tot, reclam, propaganda, però reclam i propaganda de quelcom real. No ens fessem l'illusió de que amb bells anuncis i males fondes ens hem de atreure la gent.

Per acabar aquestes ratlles, ja massa llargues, tornem al que deim al començament. Totes aquestes industries citades tan rapidament i moltes altres que no hem anomenat, tenen una propietat comuna que les fa viables: la seva elasticitat. Es poden torrar i empotar dues corderes de amelles o mil, segons els mitjans econòmics disponibles. Es pot pensar a satisfer el reduït mercat nostre o a exportar els nostres productes obrats cap als grans centres consumidors. Però sempre això ens ha de donar un rendiment més segur, que per exemple, una fàbrica de ciment que unicament es factible amb la base d'un gran capital, d'una baratura de combustible i d'energia que no tenim. Si tenim lleure hem de tractar un altre dia de aquestes grans industries i de la forma en que foren possibles a Artá. Per ara, ens hem volgut limitar a senyalar algunes de les infinites possibilitats que tenim de millorar la nostra economia.

JOSEP SUREDA BLANES

*** SE NECESSITEN ***
BRODADORES I CALADORAS A MA
J. SANCHO CARRIÓ
"VILLA LAS ROSAS" - ARTA

La mort del Ilm.

Sr. Bisbe de Mallorca.

El darrer nombre de LLEVANT ja s'està va imprimint quan ens arribà la trista noticia de la mort del nostre bondadós Prelat, i no poguem posar hi més que una senzilla nota que ara volem ampliar.

La seva mort pot dir-se que fou completament inesperada. El dia abans, festa de l'Immaculada Concepció, va celebrar de pontifical i malgrat es sentís després més fatigat que de costum, ningú va creure que allò fos un símptoma alarmant. L'endemà, dia 9, va sortir a donar un passeig per la Bonanova i Gènova i tot el temps sostengué, molt animat, la conversa. A la tornada va dinar amb sos familiars els quals aiximateix repararen que estava una mica decaigut, però no'n feren cas. A les cinc del capvespre se posà en el llit perque no's trobava g'ira bé i es feu preparar i servir una tisanua. Al mateix temps que la prenia, subitament va agravar-se, i en breu estona, després de rebre el sagrament de l'extrema unció, va donar l'ànima a Deu. La dolorosa nova se divulgà amb rapidesa en mig de l'estupor i pena de tothom i les autoritats anaren acudint al Palau per donar el condol al Sr. Provisor i a la distingida familia del Prelat difunt.

Ve't aquí les seues dades biogràfiques. Va neixer dia 18 de novembre de 1862 i dia 18 de desembre de 1886 fou ordenat prevere pel Bisbe Cervera. Fou professor en el Seminari de Mallorca desde 1887 a 1902 on hi ensenyà Llatí, Metafísica, Teologia Dogmàtica i Dret Canònic. Va pendre el doctorat en Teologia l'any 1888, i en Dret Canònic l'any 1896, tots dos amb la nota «nemine discrepante». L'any 1904 després d'unes oposicions brillants fou elegit Canonge de Orihuela i l'any 1916 Canonge de la Seu de Mallorca. Dia 17 de desembre de 1917 fou proposat pel Govern per Bisbe de Tenerife on hi desplegà el seu zel infadigable. Al cap de dos anys, en 1919, fou declarat Fill Il·lustre de Mallorca. Dia 27 de juny de 1922 el preconisaren Bisbe de Girona i desseguida comensà la visita pastoral d'aquella inmensa diòcesis on va fundar hi un centre eucaristic per atendre les necessitats de les esglésies pobres.

Dia 30 d'abril de 1925 el nomenaren Bisbe de Mallorca on pot dir-se que el fet més grandios durant el

seu pontificat, en mig de moltes altres empreses seues, va esser la Santa Missió de l'any passat a Palma que tengué un èxit i una ressonància inmensa.

Enterraren el cadàver per disposició testamentària del difunt en la nau central de la Seu, endret de la porta del Mirador.

Que el Senyor li haja concedit el descans etern i que l'il·lumini per a sempre la llum perpètua!

Per l'Ilm. Cabilde Catedral han estat nomenats, Vicari Capitular, S. V. el M. I. senyor don Jaume Homar, Vicari General; i Ecònom de la Mitra el nostre paisà M. I. Sr. D. Francesc Esteve Blanes.

Rebin la nostra més coral i respectuosa felicitació.

—Dia 17 en la nostra parròquia se celebraren solemnes funerals en sufragi del que fou bisbe de Mallorca, Ilm. i Rdm Sr. D. Gabriel Llopart.

Lliri entre espines

(A Na Coloma Sureda Massanet qu'en mig d'una aflicció, vaig trobar juntament amb un estol d'amigues, fent flors per la Puríssima)

Perque al Senyor ets plaent vet aquí perque t'envia tan sovint, amiga mia, l'Angel Sant del sufriment

Que si porta dardell fort i agut en sa ma valenta també amb l'altre nos presenta el calze d'un dolç conort.

Amb amorosa pietat per una gracia esquisida vessa demunt ta ferida el baume de la amistat.

I per aixó te vegí d'amigues enrevoltada, tota la cambra brufada de flors com un bell jardí.

Ofrena dels vostres cors a la que és lliri entre espines les flors li semblen divines amb la rosada dels plors.

Regina, Mare d'amor de sufriment santuari, per eixes flors del Calvari donaules fruits de Tabor.

MARGALIDA ESTELRICH

Artá 5 Desembre de 1928.

ARTANENC, si vols ajudar amb el teu gra d'arena, a aixecar el nivell cultural del teu poble, suscrute a LLEVANT

LA CAIXA DE PENSIONS

Durant el passat novembre la *Caixa de Pensions per els Vells* i d'estalvis, ha rebut per impositcions 19.856.462 pessetes i ha pagat per reintegres d'Estalvi, mensualitats de pensió i capitals diferits reservats 18.007.956 pessetes, resultant una diferència a favor de les impositcions de 1.848.506 pessetes.

Dia 30 del mateix mes, el saldo de operacions de la *Caixa de Pensions per els Vells i d'Estalvis*, pujava a 321.906.170 pessetes, de les quals corresponen 265.433.723 a Estalvis a la vista; 11.405.052 a Estalvis diferits i 44.977.395 a Asseguraments socials.

En dit mes aboná 540 Subsidis de Maternitat per un total de 27.000 pessetes, concedits a les mares obreres que han acreditat estar inscrites en el Regim de Retirs Obrers i haver complit les demés clàusules que regular la concessió del Subsidí. Per pagos de Pensions de Capitalització a favor d'obriers que ja han arribat an els 65 anys, la *Caixa* ha satisfetes 29.093.68 pessetes i al mateix temps ha abonat 14.200 pessetes, per 4 Bonificacions extraordinaries de 350 pessetes cada una, i 32 de 400, concedides a 36 vellets majors de 65 anys, eis quals haguent sollicitat l'import de la seva conta de capitalització, han estat compresos en el repartiment de la quantitat procedent del Recarreg per el Retir Obrer sobre les transmissions de bens per herència entre parents desde el quint grau colateral, inclussia, o entre persones sense cap vincle de parentesc.

VIDA MUNICIPAL

Desde que está uberta la cobrança de lo que vulgarment se diu el *consum* d'enguany, els bons pagadors, que son casi tots els vecins d'Artá, acudexen a cumplir una de les obligacions que per atendre an al bé comú, la lley exigeix i si bé ho fan de gust perque saben que amb aquests diners el municipi aten a l'arreglo de carrers, camins, clavagueres i tantes altres coses que ens afecten a tots, se llaumenten no obstant de que les

circunstancies especials d'aquest any no hagin permés el fer ho amb les tongades de costum, confiant amb que el bon desig dels encarregats de la cosa pública, aquest any qui vé, restabliran la normalitat.

Estan molt adelantades les obres del camí de l'Ermitaja se passa per el pont del torrent dels Cocons i aviat amb tota la comodidad que exigexen els temps moderns, se podrá arribar an el portal de l'Oratori.

També estan molt adelantades de les obres de perllongament de la clavaguera colectora per allunyar les males olors de la carretera de Capdepera i com que el temps favoreix, per l'inconvenient que representaria el que el torrent dugués molta d'aigo, hem de creurer que ben aviat la podrem veure acabada.

NECROLOGIQUES

Haguent rebuts els Sants Sacraments i la Benedicció Apostòlica i després d'una llarga malaltia sufrida amb resignació exemplar, el passat dia 12 va morir en la pau del Senyor, a Ciutat, aont residia ordinariament, la respectable senyora D^a. Maria Fabregues i Sureda, de ca D. Epifanio, esposa del nostre bon amic el Dr. D. Josep Sureda Massanet.

Filla d'una de les més distingides families artanenques, amb el seu cor bondados i tracte exquisit, atraïa les simpaties dels qui l'enrevoltaven, per lo qual, la seva mort ha estada molt sentida dins les numeroses amistats i relacions que s'honoraven amb la seua conexença.

Al cel sia

Rebin, el seu afligit espòs D. Josep, els seus fills, la seua mare política D^a. Coloma, germanes, germans politics i demés familia, la més sincera expressió del nostre condol.

— Després de rebre els Sants Sacraments i la Benedicció Apostòlica va morir a Ciutat el passat dia 14 la bondadosa Sra. L^a. Maria Guasp i Vicens, viuda de Nadal. Q. A. C. S.

Rebi la seua familia, especialment els seus fills D. Juan i D. Francisco i la seua filla política D^a. Rosa Blanes nostro més sentit condol.

RELLIGIOSES

CONVENT

Diumenge dia 23. Comunió pels terciaris a les 7 i al capvespre visita amb platica a l'hora de costum.

Dilluns dia 24. Comensen les Coranta-hores de Nadal. A l'vespre matines i a mitja nit cant de la Sibilla i Ofici amb la forma dels demés anys. Durant aquestes Coranta-hores predicarà el Rnt. P. Jaume Rossello. T.O.R

DE CANOSTRA

MORTS. — Dia 11 fou trobada morta dins el corral de casa seva la mestressa Margalida Fornés, (a) Porreta, velleia de 84 anys que feia temps vivia tota sola; que Deu hagi amparada la seua ànima.

— Dia 14 mori casi repentinament la madona Magdalena Sart de So'n Llull. Feia temps sufría una malinconia que a temporades la tenia molt postrada. Al cel sia i rebin els seus fills, filles, nebots i demés familia el nostro més sentit condol.

ASCENS. — Ha ascendit a capatás d'Obres Públiques, el caminer Manuel Llaneres, (a) Murta; tot li sigui enhorabona

TOPADA. — Vengent de Ciutat el camión de l'amo'n Bartomeu Amorós, (a) Sopa, guiant mestre Juan Bolió tengué la desgracia de toparse amb un carretó del qual tirava un cavall orat, amb tan mála fortuna, que va fer inevitable la topada, resultant amb averies de poca consideració eis dos vehicles i amb piomaduras l'amo del carretó

METEREOLOGIA. — Durant aquesta deceba el temps ha estat molt variable, brusques a la primaria i amb sol i cel tapat la major part dels dies, hem hagut de sofrir una fredor intensa degut a les neus que cubreixen els pics més alts de la serra nord.

NOMENAMENT. — Ha estat elegit vocal de la Directiva de la Societat Arqueològica Luliana, la primera entitat cultural de Mallorca i, una de les més antigues d'Espanya, el nostre bon amic D. Lluís Amorós Amorós, actual vice president de la Comissió d'Investigacions Arqueològiques i Prehistoriques del Museu d'Artá.

VISITA. — Hem tengut el gust de saludar a D. Josep R. Mayáns, redactor informatiu del Consell d'Economia Nacional, el qual visita la nostra comarca per estudiar la nostra exportació. En la conversa sostenguda amb dit senyor ens hem hagut de lamentar del poc espeit industrial i comercial del nostre poble, el qual a pesar d'haver tengudes bones ocasions per convertir-se amb exportador directe, ha preferit, a canvi d'una ganancia momentania, l'esser absorbit per

els intermediaris.

Si aprofitant els consells que el nostre col·laborador D. Josep Sureda Blanes, dona en els seus articles sobre les petites indústries agrícoles, els nostres pagesos progressassin en una o en moltes explotacions petites, tal vegada, dins pocs anys pensarien en la unificació i els productes que tenim per exportar sirien manejats directament i amb l'esment necessari per poder-ne treure el màxim rendiment.

—Procedent de Barcelona aont ha fixat la seua residència, ha vingut a passar alguns dies amb la seva família D. Antoni Gelabert Pastor.

—Per passar les vacances amb les seves famílies han arribat els estudiants del nostre poble.

VIATICADES. —Dia 17 fou viaticada N'Antonia Amorós (a) Polla, esposa d'En Paco s'Argenté

El mateix dia fou administrat el sagrament de l'Extrema Unió a la mare política del nostre bon amic el bal. D. Antoni Cano. Les dues malalties segeixen en el mateix estat de gravetat.

DE SON SERVERA

Com a conseqüència de l'instància presentada a l'Ajuntament, suscrit per 430 veïns, demanant la substitució de les tarifes que la nostra Corporació projectava establir per la recauació d'arbitres municipals durant el pròxim exercici de 1929, per el Repartiment General d'Utilitats que autoriza l'article 523 del Estatut municipal, dimitiren el càrrec nou concejals, dimissió que no fou acceptada per el Sr. Governador, veient-se, per tant, obligats a

exercir novament el càrrec fins al·tre ordre.

Queda sense dimitir el concejal i Cabo de Somatents D. Rafel J. Gal·més.

El públic espera amb interès la solució del assumpte ja indicat.

—Comensaren ahir a la Parròquia uns Exercicis espirituals predicats pel Pare Lluís Lloaixim de la C. de Jesús, costejats pels hereus de D^a. Magdalena de Ca'n Nebot (q. a. c. s.)

—A Amèrica. Se'n anà fa pocs dies N'Antoni Artigues Sart, cap al seu germà Gabriel, subscriptor de «Llevant».

Corresponsal.

**La major riquesa pecuària del
mon és:**

"Cebo Animal"

Preparat químic de sorprenents resultats per el rapidíssim engreix de tota casta de bestia per magres i escualits que siguin.

DEPOSIT EXCLUSIU PER
LA VENTA A BALEARS:

"Innovadora Agrícola

Balear S. A."

AVDA. A. ROSSELLÓ - 10 PRAL.
PALMA DE MALLORCA

NOTA AGRICOLA

El temps, per els agricultors, se presenta molt bé, després de les brusques persistents de principis de novembre, va seguir una bonança que ha permès acabar amb tranqui-

lidad i amb bona sèo, la sembrada; els camps verdeljen de debò i tot, gracies a les bones temperatures que dominen, creix amb prou utana per tenir esperançat els qui tot l'any reguen directament la terra amb el suor del seu front.

Les fruites del temps, les taronges, qui encara dauren ricament alguns trossos del nostres comellars i ategren la vista engolosida dels infants de moltes cases de pagès, van per bon camí, si bè la cullita d'enguany sirá petita degut en part a la brostada, provocada per les fumigacions d'aquest any.

Crida molt l'atenció dels agricultors la gran quantitat de fruita de tota casta que enguany se fa malbé, ara són les pomes, de les quals apenes s'en troben que no estuguin tocades i amb estat de podridura provocada per uns cuquets que son la larva de la *mosca mediterrània*; estant lo que s'ha desenrotlada dins uns quants anys que, de seguir sense contra temps, acabarà amb la nostra fruita; fins las figues de moro que mai havíem vist amb mal estat, han estat atacades per aquest maleit insecte.

S'acaben ja els porcs grassos i com sempre que els articles escassejen, els preus están una mica més reaccionats, s'en han pagats a 2'25 pts, el Kg

Porem casi tancar l'any diguent fue les malalties epidèmiques no han fet destrossa en el nostre terme; en els mesos de Juny i Juliol en moriren alguns, produint la natural alarma però, gracies a Deu, ben pre't pas-á i amb delitgencia se comensá l'engreix.

AQUEST NÚMERO HA ESTAT
VISAT PER LA CENSURA

==== No descuideu de Visitar la nostra casa ====

En ella hi trobareu tot lo necessari per satisfer el gust més refinat.

XAMPANYS, VINS, LICORS, CONSERVES,
DOLÇOS, CHOCOLATES, BOMBONS, GALLETES,
EMBUTITS, JAMÓN, FORMATGES, FRUITES Y
HORTOLISSES DE TOTES CLASSES
* BARQUILLOS Y TORRONS. *

Se serveixen LUNCHS amb prontitut i perfecció

Gran Colmado **L'ESPERANÇA**

PLASSETA DEL MARXANDO, 3 ARTA